

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยภูมิเป็นการวิจัยและพัฒนาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ ดำเนินการเก็บข้อมูลกับชุมชน 2 แห่ง ในเขตอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนประสบกับปัญหาด้านจำนวนของผู้เข้ามามีส่วนร่วมสืบเนื่องจาก ชุมชนไม่เห็นความสำคัญและขาดความตระหนักในบทบาทดังกล่าวและชุมชนมองว่าแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้กับชุมชน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเริ่มต้นจากการที่ชุมชนค้นหาวิธีการที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนัก โดยใช้ฐานของแกนนำ นักวิชาการ เครือข่ายชุมชนต้นแบบเข้าร่วมผลานการพัฒนา ซึ่งผลของกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม ชุมชนมีความพึงพอใจ และร่วมสร้างพันธะสัญญาร่วมกันในการขยายผลเพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เครือข่ายชุมชนส่งผลต่อความมั่นใจ และเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรมจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน แต่ต้องการชุมชนที่เล็งคอยให้ข้อเสนอแนะและเสริมสร้างกำลังใจ

กระบวนการพัฒนาเริ่มจากเทคนิคสามผสาน ได้แก่ นักวิชาการ นักพัฒนา และแกนนำชุมชน ร่วมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักร่วมกัน และให้ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้พันธะสัญญาร่วมของชุมชน

ข้อเสนอเชิงนโยบายคือชุมชนต้นแบบสร้างเครือข่ายโดยทำหน้าที่เป็น **ชุมชนที่เล็ง**ให้กับชุมชนที่ประสบกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ

สรุปผลอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนโดยเน้นที่ชุมชนเป็นผู้สร้างและสรุปองค์ความรู้เอง สรุปได้ดังแผนภาพ

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนตามกรอบ PAR ขั้นการสร้างความสัมพันธ์ (RAP) ที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมวิจัยหาข้อมูลด้วยชุมชนเอง พบว่า ชุมชนประสบกับปัญหาด้านจำนวนของผู้เข้ามาแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนบทวิเคราะห์ของชุมชน คือ ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทอยู่ในระดับต่ำ เหตุผลคือชุมชนมีภาระงานที่ต้องหาเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดความตระหนักในบทบาทการมีส่วนร่วม และชุมชนมองว่า แผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้กับชุมชน

2. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนขั้นแรกการวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม(PRA) โดยเทคนิคสามประสาน พบว่า ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการมีส่วนร่วม ได้แนวทางในการพัฒนา คือ “การอบรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” ใช้ชุมชนต้นแบบและชุมชนที่ต้องการการพัฒนาเข้ารับการฝึกอบรมร่วมกัน ผลจากการฝึกอบรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานพบว่าชุมชนทั้งสองแห่งมีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้น ผลผลิตที่ได้จากการอบรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานคือ “แผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีหอเสือก” และ “แผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์” ของชุมชนที่หนึ่งและสองตามลำดับ ขั้นที่สอง ขั้นของการวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PPA) โดยการใช้เทคนิคการสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน ขั้นตอนและกระบวนการดังกล่าวส่งผลต่อความพึงพอใจของชุมชนชุมชนแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมสูงขึ้น โดยดูจากยอดสมัครของสมาชิกของชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าสู่ขั้นของการปฏิบัติตามแผน กรณีของชุมชนที่สองมีความมั่นใจมากขึ้นกับการดำเนินกิจกรรมตามแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน แต่ยังคงต้องอาศัยชุมชนที่เลี้ยงคอกให้ข้อเสนอแนะแนวทางและเสริมสร้างกำลังใจ ขั้นที่สาม การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (PAE) พบว่า ผลจากการดำเนินการตามแผนชุมชนแรกมีความพึงพอใจต่อผลงานที่ชุมชนร่วมกันผลิตขึ้น ส่วนชุมชนที่สองยังคงประสบกับปัญหาการตลาด และปัญหาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ประเด็นดังกล่าวชุมชนจะนำไปเป็นไปแผนงานและประเด็นในการหาทางแก้ไขต่อไป สรุปชุมชนมีความพึงพอใจกับกระบวนการสร้างแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชนและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เป็นขั้นตอน

3. กระบวนการพัฒนาเริ่มจากเทคนิคสามประสานได้แก่ การสรรหาแกนนำ นักวิชาการ และชุมชน ร่วมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักร่วมกัน และให้ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้พันธสัญญาร่วมของชุมชน เริ่มจาก RAP ⇌ PRA ⇌ PPA ⇌ PAE

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายคือชุมชนต้นแบบสร้างเครือข่ายทำหน้าที่เป็น “ชุมชนพี่เลี้ยง” ให้กับชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทาง และให้ความมั่นใจ